YAŞAMIN İÇİNDEN ETKİNLİKLERLE SOSYAL BİLİMLER TEMELLİ DERSLERİN ÖĞRETİMİ: ALMANYA, AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ VE JAPONYA ÖRNEKLERİ*

İrem KAB**
Mehmet AÇIKALIN***

Öz: Yapılandırmacı Sosyal Bilgiler eğitimi, gerçek yaşam deneyimleri odaklı etkinlikleri gerektirmektedir. Ancak Türkiye'de mevcut Sosyal Bilgiler eğitiminin, ders kitapları ve müfredatta yer alan teorik bilgilerin aktarılmasından öteye gidemediği görülmektedir. Sınıf içi ve dışında yapılması planlanan ancak çeşitli nedenlerle gerçekleştirilemeyen etkinlikler, öğrencilerin yaşamın sosyal gerçekliğinden uzak kalmalarına neden olmakta ve bu da Sosyal Bilgiler dersinin doğasıyla tezat oluşturmaktadır. Böylece, öğrencilerin yaşam deneyimleri edinmelerini sağlayarak, onları tüm yönleriyle toplumsal yaşama hazırlamayı amaç edinen sosyal bilgiler dersi, ülkemizde yaşantı odaklı uygulamaların eksik kalması nedeniyle bu önemli görevini yeterli düzeyde yerine getirememektedir.

Çalışmanın amacı, sosyal bilimler temelli dersler kapsamında Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'daki uygulamaların incelenmesiyle çıkarımlarda bulunmak ve ülkemizde de bu tarz etkinliklerin yapılmasının daha çok yaygınlaştırılması gerektiğine vurgu yapmaktır. Bu bağlamda, belirtilen ülkelerde sosyal bilimler temelli derslerin yaşamın içinde, gerçek hayatı birebir yansıtarak, yaşatarak ve aktif şekilde katılımı mümkün kılarak nasıl ve ne gibi etkinlikler aracılığıyla yapıldığı, seçilen etkinlik fotoğrafları eşliğinde sunulacak ve değerlendirilecektir.

Anahtar sözcükler: sosyal bilgiler, yapılandırmacılık, gerçek yaşam etkinlik örnekleri, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya

* Bu çalışma, IV. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı
*** Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

REAL LIFE ACTIVITIES IN SOCIAL STUDIES EDUCATION: EXAMPLES FROM GERMANY, UNITED STATES AND JAPAN*

İrem KAB**
Mehmet AÇIKALIN***

Abstract

Although constructivist social studies teaching requires students to be involved in activities that incorporated in real life experiences, it seems that the current social studies education in Turkey does not go much beyond teaching content knowledge stated in the textbooks and curriculum. Not being able to have students to get involved in real life experiences within or outside of social studies classroom not only may keep students away from the social reality of life but also it contradicts the constructivist social studies teaching approach. Initially social studies education proposed to prepare students for real life while it seems that this aspect of social studies education is not at the desired level in Turkey.

Thus, the purpose of the presentation is to provide example of teaching activities that resemblance of real life experiences in social studies education classes from Germany, United States, and Japan. It is planned to introduce examples of teaching activities that resemble real life experiences from these countries by presenting photos and/or other visuals and discuss how it is possible to get student involved in these nonfictional activities.

Keywords: social studies, constructivism, real life activities, Germany, United States, Japan

Giriş

"Bilmek yetmez, uygulamalı da!
İstemek yetmez, yapmalı da!"
J.W. von GOETHE

* This study was submitted as oral presentation at IV. International Social Studies Education Symposium

** Research Assitant, Istanbul University, Hasan Ali Yucel Education Faculty, Department of Social Studies Education.
*** Assoc. Prof. Dr.; Istanbul University, Hasan Ali Yucel Education Faculty, Department of Social Studies Education.

Sosyal bilimler temelli dersler, insan ve toplum odaklı olmalarından dolayı, bireysel ve toplumsal bilinci belirlemede, yeni kuşaklara yön vermede, yaşama uyum sürecinde gerekli bilgi, beceri ve deneyimleri edindirmede oldukça etkin bir rol oynamaktadırlar (Kabapınar, 2003). Öğrencileri, tüm boyutlarıyla demokratik toplumsal yaşama hazırlamayı amaçlayan sosyal bilimler temelli derslerin eğitsel özünü, öğrencilerin gerçek yaşamla temas etmelerini sağlamak oluşturmaktadır. Johann Wolfgang von Goethe'nin de vurguladığı üzere: "Sonunda okuduklarımızdan bize kalan, yalnızca uyguladıklarımızdır." (Goethe, 2002). Okuldaki derslerde edinilen bilgilere ilişkin deneyimler, uygulamalar aracılığıyla elde edilebilir. Gerçek gündelik yaşamın ne olduğunun fark edilmesi de ancak, öğrencinin hayatına dokunan katılım ve yaşantı odaklı deneyimler aracılığıyla, gerçek ve otantik öğrenme ortamında mümkün kılınabilir.

İlk ve ortaokul dönemlerinde, öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumsal gerçeklikle yakından ilişkili olan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri, onların okulda ve okul dışı öğrenme ortamlarında diğer insanlarla ve çevreleriyle etkileşimlerini sağlayarak sosyal katılım becerilerini geliştirmek, vatandaşlık yeterliliği edindirmek ve vatandaşlığa hazırlamak görevini üstlenmişlerdir (Deveci, 2005). "Bugün eğitimde iyi vatandaş olmanın yanı sıra etkili ve katılımcı bir vatandaş anlayışının hakim olduğunu görmekteyiz. Artık vatandaşlık anlayışı hak ve sorumluluk ilişkisi içine sıkışmış bir yaklaşım olmaktan çıkmış bireyin daha etkin olmasını siyasal ve sosyal alanda daha duyarlı ve katılımcı olmasını bekleyen bir durum haline gelmiştir." (Güven, 2011, 41). Bu bağlamda karşımıza, ilk olarak çocuğun yaşama ilişkin bilgi, beceri ve değerleri kazanmasına ve sosyal-fiziki boyutlarıyla çevresini anlamasına katkıda bulunan, çocuğun deneyim dünyasına uygun konulardan oluşan Hayat Bilgisi dersi çıkmaktadır. Hayat Bilgisi dersini de insanı, toplumu ve insanın toplumla ilişkisini ön plana alan ve toplumsal yaşama çok disiplinli bir bakış sunan, yaşamla birebir etkileşim içinde olan, 'etkin ve etkili vatandaş' yetiştirme amacını taşıyan Sosyal Bilgiler dersi takip etmektedir. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretim programları, insan deneyimlerini, kültürünü temsil eden güncel ve geçerli bilgiyi içermeli ve sosyal dünyanın gerçekliğiyle ilgili olmalıdır (Kabapınar, 2012; Evans ve Brueckner, 1990'dan Akt: Öztürk ve Dilek, 2003, 48). Çünkü, "Bireyin demokratik bir toplumda yeterli bir yurttaş olarak varlığını sürdürebilmesi için bazı kişisel becerilere, grup etkileşim becerilerine ve sosyal/ siyasal katılım becerilerine sahip olması gerekir" (Öztürk, 2007, 108). Günümüz demokratik toplumunun şekillenmesinde rol oynayacak, geleceğin vatandaşları olacak öğrencilere, vatandaşlık yeterliliklerinin kazandırılması ve bu doğrultuda öğrencilerin yaşamı bir bütün olarak tüm dinamikleriyle anlamalarının sağlanabilmesi için, konuların günlük yaşamla ilişkilendirilerek, 'gerçek' bağlamlarında, aktif sosyal katılıma ağırlık verilerek öğretilmesi ve bilgi, beceri ve değerleri edinmelerine ilişkin donanımlarının inşa edilmesi gerekmektedir. Demokratik politik sürecin gelişimine bu şekilde katkıda bulunulabilir (Öztürk ve Dilek, 2003; Öztürk, 2007; Öztürk, 2009).

Yapılandırmacı öğrenme anlayışı uyarınca da öğrencinin öğrenme sürecinde aktif katılımıyla, yaratılan öğrenme ortamlarında kendi gözlem, araştırma, yaşantı ve deneyimleri doğrultusunda bilgi ve düşüncelerini oluşturması, ahlaki değerler sistemini geliştirmesi amaçlanmaktadır (Kabapınar, 2012). Bu derslerin, gündelik sosyal yaşama odaklanıp, öğrencilerin deneyim dünyalarını zenginleştirerek yaşam becerileri ve sosyal katılım becerileri edinmelerine yardımcı olmak ve yaşantı odaklı deneyimler ve beceriler kazanmalarını sağlamak üzere müfredatta yer aldıklarını da göz önünde bulundurursak, derslerin kazanımlarının, okul ve sınıf içinde uygulanacak gerçek yaşamla ilgili deneyimler yaşamalarına yönelik etkinlikler ve okul dışı öğrenme ortamlarında yapılacak aktif öğrenme etkinlikleri aracılığıyla edinilebileceği çıkarımında bulunabiliriz.

Sınıf içi ve dışında yapılması öngörülen ancak gerçekleştirilemeyen 'yaşantı odaklı', 'sosyal yaşama aktif katılıma olanak veren' etkinliklerin gerçekleştirilmesi ve uygun materyallerin kullanılması noktasında ülkemizde, öğretmen yetiştirme sisteminin yetersizliği, etkinlikler için okullardaki donanım ve altyapı olanaklarının elverişsizliği, materyallerin eksikliği, kalabalık sınıflar, zaman yetersizliği, sınav sistemi, velilerin muhalefeti, öğrencilerin hevesli olmaması (Altınyelken, 2011; Dinç ve Doğan, 2010; Doğanay ve Sarı, 2008) gibi çeşitli sebeplerden dolayı bazı sıkıntılar yaşanmaktadır. Dersler, çoğunlukla zengin etkinliklerden uzak, tekdüze bir aktarım yoluyla yapılmaktadır. Bu durum da, öğrencilerin okulda edindikleri bilgilerle ilgili deneyim/ etkinlik odaklı yaşantıların eksik kalmasına yol açarak, yaşamın sosyal gerçekliğinden uzak kalmalarına neden olmakta ve öğrenmenin niteliğini düşürmektedir. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar da bu savı destekler niteliktedir. Aydemir (2012a) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, çocukların toplum ve sorunları hakkında bilgi sahibi olmaları ve bir vatandaş olarak sorumluluklarını öğrenmede, insan ilişkilerini anlamada, ulusal özellikleri kavramada en gerekli olan derslerden biri olan Sosyal Bilgiler derslerinde en sık kullanılan materyallerin halen yazı tahtası, harita ve küreler olduğu ve yine Aydemir (2012b) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada en çok sunuş yoluyla öğretim stratejisiyle ve soru-cevap tekniği kullanılarak öğretim yapıldığı görülmüştür. Çelikkaya ve Kuş (2009) tarafından yapılan çalışmada da Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tartışma, soru-cevap, beyin fırtınası, gösteri, proje gibi yöntem-teknikleri sıklıkla kullanmaktayken, kaynak kişiden yararlanma, gezi-inceleme, anlatım ve drama gibi yöntem-teknikleri ise çok az kullandıkları belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretim yöntemlerine ilişkin görüşlerini yansıtan çalışmalarında Taşkaya ve Bal (2009) ise, öğretmenlerin en sık olarak, diğer çalışmalarda da ortaya çıktığı üzere, soru-cevap, anlatım ve tartışma yöntemlerini kullandıklarını bulgulamışlardır.

Gözlemlenen, deneyimlenen ve konuyla ilgili yapılan çalışmalardan elde edilen bilgiler ışığında, ülkemizde uygulama boyutundaki eksikliklerden hareketle bu çalışmada, Almanya, Amerika ve Japonya gibi farklı coğrafyalarda yer alan, farklı kültürlere sahip, dünyanın gelişmiş ülkelerinde sosyal bilimler temelli derslerde yapılan

uygulama örneklerinden yararlanarak, öğrencilerin gerçek sosyal-toplumsal yaşamla etkileşim kurarak, okul içinde ve okul dışındaki öğrenme ortamlarında gerçek karşılaşmalarının ve aktif şekilde katılımlarının ne şekilde sağlandığı incelenmiştir. Sosyal bilimler temelli derslerin ne şekilde uygulandığının iyi örnekler üzerinden betimlenmesini, açıklanmasını ve bunlardan hareketle ülkemizde de bu tarz etkinliklerin yaygınlaştırılmasını teşvik etmeyi amaçlayan bu çalışmada, sosyal bilimler temelli dersler kapsamında Almanya'da, Amerika'da ve Japonya'da hangi etkinliklerin yapıldığı saptanmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda çalışma, nitel araştırma desenlerinden Doküman İncelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Doküman İncelemesi, diğer araştırma desenlerinde tamamlayıcı bir veri toplama aracı olarak kullanılmasının yanı sıra kendi başına bir araştırma deseni olarak da kullanılabilir (Bowen, 2009; Flick, 2009; Lankshear & Knobel, 2004). Dokümanlar, materyal kültürü olarak tanımlanmakta ve zengin bir veri kaynağı sağlamaktadırlar. Yazılı dokümanların yanı sıra görsel veri kaynakları olan fotoğraflar, birçok olguyla ilgili bilgi sunarlar ve araştırma başlamadan önce gerçekleşmiş şeyleri de ortaya çıkarırlar (Akturan, 2008; Patton, 2014, 293). Bu çalışmada, Almanya, Amerika ve Japonya gibi dünyanın gelişmiş ülkelerinde sosyal bilimler temelli derslerin yaşamla bağ kurularak ne gibi etkinlikler aracılığıyla gerçekleştirildiğine ilişkin fotoğraf ve açıklamalar incelenmiş ve değerlendirilmiş, bu çerçevede çıkarımlarda bulunulmuş ve ülkemizde de yaygın şekilde uygulanması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya Örnekleri

Almanya

Federal devlet yapısı uyarınca 16 eyaletten oluşan Almanya'da eğitim sistemi, çok merkezli olarak teşkilatlandırılmıştır. Federatif bir eğitim ve kültür politikası izlenen Almanya'da, eğitim-öğretim işleri doğrudan eyaletlerin yetki ve sorumluluklarındadır. Her eyaletin sahip olduğu kültürel egemenliği, bağımsız yapılarının özünü yansıtmaktadır. Böylece 16 farklı eyalet, 16 ayrı eğitim bakanlığı ve 16 farklı eğitim sisteminin varlığı söz konusudur. Almanya'nın 16 farklı eğitim sisteminin birbirlerinden bazı farklılıkları mevcuttur denebilir. Alman eğitim sisteminin genel amacı ise; Almanya'da yaşayan herkese ilgi, istek ve yeteneklerine göre eşit eğitim fırsatı ve olanakları sağlamaktır (Führ, 1996; Leschinsky ve Cortina, 2003).

Almanya'da ilköğretimin amaçları, çocuğa görelik ekseninde yaşam gerçekliğine uygun bir şekilde çocukların kişiliklerini geliştirmek, okuma, yazma ve hesap yapma gibi temel yetileri kazandırarak güçlendirmek, keşfederek öğrenmelerini desteklemek, işbirlikli çalışmayı temel almalarını mümkün kılmak ve bütün öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitsel olarak çok yönlü gelişmelerini sağlayarak temel bilgileri verip onların ortaöğretim 1. basamağa geçmelerine yardımcı olmaktır. Öğrencilerin yeteneklerini, beraber öğrenme, çalışma ve oynama aracılığıyla şekillendirerek geliştirmek ve arttırmayı ve böylece sosyal becerileri desteklenmesi amaçlanmaktadır (Führ, 1996; Schaub ve Zenke, 2007).

Almanya'da eyaletler arasında bazı farklılıklara sahip olmak üzere ilk 4 yıl boyunca 'Sachunterricht, Mensch Natur und Kultur, Heimat-und Sachunterricht, Heimat-und Sachkunde' isimleri altında Hayat Bilgisi dersi okutulmaktadır. 5/6. sınıflardan itibaren ise yine eyaletler arasında farklılıklar olmak üzere Tarih, Coğrafya, Etik ve Vatandaşlık Eğitimi kapsamlı dersler müfredatta yer almaktadır. Bu dersler, 'Welt-Umweltkunde, Gesellschaft und Politik, Gesellschaftswissenschaften, Sozialkunde, Sachkunde, Gemeinschaftskunde, Gesellschaftslehre, Welt- Zeit- Gesellschaft, Weltkunde, Werte und Normen' gibi isimler altında okutulmaktadır.

Hayat Bilgisi, hayatın yapıtaşlarını sınıf ortamına taşıma niteliğine sahip, çocukların deneyim dünyalarına odaklanmış bir derstir. Hayat Bilgisi dersinde, dünyayı kendi kendilerine tanımaları, üstesinden gelmeleri ve değişimlere aktif şekilde katılmaları olanaklı kılınarak toplumsal yaşamla ilgili deneyimler kazandırılır. Bu bağlamda dersin içeriği, doğa ve sosyal bilim disiplinlerinin, alana özgü temellerine dayanır ve onların yöntemlerini kullanıma sunar. Yaşam dünyası ve alanla ilgili öğrenmenin bağlantısının kurulması ile Hayat Bilgisi dersi (Sachunterricht), öğrencilerin dünyayı kendi başlarına keşfetmeleri için koşulları yerine getirir. Öğrencilerin yaşam dünyalarındaki olguları ve bağlantıları algılamalarına ve böylece onların doğal, kültürel, sosyal çevrelerini alanla ilişkili olarak anlamalarına katkı sağlar (Gesellschaft für Didaktik des Sachunterrichts [GDSU], 2013; Ministerium für Bildung, Brandenburg, Berlin, Mecklenburg-Vorpommern [MfB], 2004).

Günümüzde Alman okullarında dersler, sadece sınıf içinde ve didaktik bir şekilde yapılmamaktadır. Müzeler, tarihi mekânlar, tarihi sokaklar-caddeler, anıtlar, laboratuvarlar, doğal parklar, hayvanat bahçeleri, ormanlar, bilim merkezleri, iş yerleri, devlet kurumları vb. mekânlar, okul dışı öğrenme ortamı olarak yararlanılabilecek yerlerin başında gelmektedir. Derslerin, okul dışı öğrenme ortamlarında yapılması, sınıf ortamından çok daha fazla kazanım sağlamaktadır. Dersin amaçları çerçevesinde yapılan ziyaretler ve geziler, öğrencilerin doğal ve sosyal olgularla direkt olarak karşılaşmalarını sağlayarak öğrencilerin yaşamla tüm gerçekliğiyle temas etmelerine olanak vermektedir. Okul dışı öğrenme ortamlarında öğrenim, öğrencilerin bir görevi yerine getirmeleri veya soruları cevaplandırmaları eşliğinde gerçekleşirse verimli olur. Böylece bilgi yığını olmaktan sıyrılarak beceri odaklı bir yaklaşım benimsenir (Freie und Hansestadt Hamburg Behörde für Schule und Berufsbildung, 2011; Höpken, 2003).

"Sergiler ve müzeler ve de tarihsel, politik ya da coğrafi anlam taşıyan mekânlar gibi okul dışı öğrenme ortamları, okuldaki öğrenme alanını genişletmekte ve değerli, dersi tamamlayıcı devinim katmaktadır. Aynısı görgü tanıkları ve uzmanlarla görüşmeler için de geçerlidir. Ziyaretler, görüşmeler ve anketler, öğrencilerin kendi etkinlikleri aracılığıyla yapılır ve ders konuları ile bağlantılı olarak hazırlanır ve değerlendirilir" (Anhörungsfassung Gesellschaftswissenschaften, 2014). Almanya'da sosyal bilgiler temelli dersler kapsamında yapılan etkinliklere ilişkin fotoğraflar incelendiğinde bunların, öğrencilerin hayatın içinden, uygulamaya yönelik hayata ve hayata

dair öğelerle etkileşim içinde öğrenme yaşantıları edinmelerine olanak sağlayan bir boyut taşıdıkları anlaşılmaktadır. Yaşam odaklı öğrenme durumlarının da öğrencilerin sosyal yaşama uyumlarını ve aktif şekilde katılımlarını sağlayacağından bahsedilebilir.

Fotoğraf 1'de, Tarih dersi kapsamında gerçekleştirilen bir ziyaret yer almaktadır. Hessen Eyaleti'nin Wetzlar kentindeki Eichendorffsschule'de 10.sınıfta, İkinci Dünya Savaşı sırasında Theresienstadt toplama kampından ve Auschwitz toplama, zorunlu çalışma ve imha kamplarından sağ kurtulmayı başaran Trude Simonsohn'un, Tarih dersinde "Bir Haksızlık Karşısında Hayır Demeyi Öğrenin! kapsamında anılarını anlatmak üzere yaptığı ziyaret yer almaktadır. Nasyonal Sosyalizm dönemine tanıklık etmiş olan Simonsohn, ziyaretinde -sözlü tarih kapsamında değerlendirilebilecek şekilde- o dönemde ve Holokost'ta (Yahudi soykırımı), hem ailesinin başından geçenleri hem de kendi yaşadıklarını, sınıfta öğrencilerle paylaşmıştır (Eichendorffschule Wetzlar, 2015). Konuşmanın sonunda, sınıftaki öğrenciler, Trude Simonsohn'n yaşam öyküsünün kendilerini ne kadar derinden etkilediğini belirtmişler. Öğrencilerden biri de: "Hiçbir kitap bu duyguları yansıtamaz" (Lernt, zu einem Unrecht Nein zu sagen!, 2015) diyerek hayatı birebir yansıtan, yaşantı odaklı deneyimin önemine vurgu yapmıştır.

Fotoğraf 1: Eichendorffsschule, Theresienstadt ve Auschwitz toplama kamplarından sağ kurtulmayı başaran Trude Simonsohn'un sınıf ziyareti.

Fotoğraf 2'de, Hayat Bilgisi (Sachunterricht) dersinin "Elektrik akımı, eve böyle geliyor" teması kapsamında Haselünne kentindeki enerji şirketi EWE'ye gerçekleştirilen bir sınıf ziyaretinden kesit yer almaktadır. Aşağı Saksonya eyaletinin Renkenberge ve Wippingen kentlerinde bulunan Renkenberge- Wippingen İlkokulu 4. sınıfında okumakta olan öğrenciler EWE'de, gruplar halinde, evde iklimin korunması, iklim nasıl değişiyor, farklı elektrik santralleri, elektrik akımının eve geliş yolu temalarını derinlemesine araştırdılar ve daha sonra, yapmış oldukları araştırmalara ilişkin bulgularını arkadaşlarına sundular. Sınıfın yarısı, elektrik akımıyla ilgili sunumları üzerine çalışmalarını sürdürürken diğer yarısı ise elektrik akımının gelişiyle yani işin uygulama kısmıyla ilgilenerek çilekli yoğurt, meyveli şişler ve çikolatalı kek yaptı ve pişirdi. Böylece öğrenciler, elektrik akımının evlere ulaşması süreci hakkında hem bilgi edinmiş hem de evlerde kullanımını deneyimlemiş oldular. Fotoğrafta, çikolatalı kek hazırlayan öğrenciler yer almaktadır (Grundschule Renkenberge- Wippingen, 2014).

Fotoğraf 2: Renkenberge- Wippingen İlkokulu, kek hazırlayan öğrenciler.

Fotoğraf 3'te, Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'nin Bochum kentindeki Eppendorf İlkokulu'nda öğrencilerin 1. Sınıftayken, pişirmek üzere kurabiye hazırlamaları ve 2.sınıfta Südpark'a yaptıkları doğa gezisinden kesitler yer almaktadır. Öğrenciler, 1.sınıfta yaptıkları okul içi etkinlikte, özenle çalışarak kurabiyelerine şekil verdiler ve pişirdiler. 2.sınıfta gerçekleştirdikleri doğa gezisinde ise, ağaçları ve yaprakları incelediler, doğadan esinlenerek resim çizdiler, çalışmalar yaptılar ve hazırlayacak oldukları ağaç sergisi için doğadan materyaller topladılar. Ayrıca koyun ve keçilerle vakit geçirerek onları sevdiler. Bu gezinin, öğrencilerin doğayı ve hayvanları tanıma ve sevmelerine katkı sağlayacağından bahsedilebilir (Grundschule Eppendorf, 2012-2013).

Fotoğraf 3: Eppendorf İlkokulu öğrencilerinin kurabiye pişirmeleri ve Südpark gezisinde yaptıkları etkinliklere ilişkin fotoğraf seçkisi.

Amerika Birleşik Devletleri

Almanya'ya benzer şekilde, 50 farklı eyaletten oluşan bir ülke olan Amerika Birleşik Devletleri'nde her eyalette uygulanan eğitim sistemleri farklılaşmaktadır. Her eyalet yerelliği dikkate alarak kendine özgü bir eğitim sistemi geliştirmiştir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersleri de eyaletlere göre farklılıklar göstermektedir. Ancak bu farklılıklar çok derin değildir. Örneğin X eyaletinde 6. sınıfın ilk yarısında verilen bir konu, Y eyaletinde 6. sınıfın ikinci yarıyılında, Z eyaletinde ise 7. sınıfta verilebilmektedir. Bütün derslerde olduğu gibi Sosyal Bilgiler derslerinin eğitim programlarının düzenlenmesi, her eyaletin kendi eğitim bakanlığının yapıldığından bu farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Ancak farklılıklardan daha çok bütün eyaletlerde uygulanan Sosyal Bilgiler öğretim programlarında benzerlikler mevcuttur. Bunun nedeni, bütün eyaletlerde Ulusal Sosyal Bilgiler Eğitimi Konseyi'nin (National Council for Social Studies [NCSS], 2010), Sosyal Bilgiler eğitimi ile ilgili oluşturduğu standartların ve temel ilkelerin takip edilmesidir. Bu konsey 1921 yılında kurulmuş ve yaklaşık bir asırdır Amerika Birleşik Devletleri'nde Sosyal Bilgiler eğitimin gelişimine yön vermeye devam etmektedir (NCSS, n.d.). NCSS, dönemin koşullarına göre standartlarını ve Sosyal Bilgiler temalarını güncellemektedir. Son olarak 2010 yılında (NCSS, 2010) yaptığı güncellemelerle beraber kültür, birey, kurumlar, küresel bağlantılar gibi temalar ve öğrenme alanları da önem kazanmaya başlamıştır. Bu öğrenme alanları da Türkiye'deki güncel sosyal bilgiler öğretim programı ile örtüşmektedir (MEB). Türkiye'de son yıllarda yapılan öğretim programları güncellemeleri ile beraber, NCSS'nin temel ilkeleri ve öğrenme alanları model alınmıştır. Bu bağlamda Türkiye'de Sosyal Bilgiler öğretimi uygulama-

ları ve pratiğinin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uygulamalar ile benzerlikler göstermesi de beklenmelidir. Bu nedenden dolayı da, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Sosyal Bilgiler öğretim uygulamalarından örnekler sunulacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Sosyal Bilgiler derslerinde diğer örnek ülkelerimizde olduğu gibi öğrencileri ders içerisinde aktif kılan ve gerçek hayatla ilişkili olan ders uygulamalarını sıklıkla görülmektedir. Bu örneklerden en çarpıcı olanlardan bir tanesi, "tarihi gazete hazırlama" projesidir (Açıkalın, 2010). Bu projede öğrencilerden 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Amerikan koloni dönemine ait bir gazete hazırlamaları istendi. Bu tarihi gazetenin hazırlanması için öğretmen tarafından uygulama basamakları ve kriterleri içeren ayrıntılı bir plan geliştirildi ve bu plan öğrencilere çalışma yaprakları verilerek anlatıldı. Öğretmenin planlamasına göre, bu tarihi gazetede editör yazısı, uluslararası haberler, ilanlar, eğlence sayfası ve en az bir karikatür bulunmak zorundaydı. Öğrencilerin, günümüzden iki yüzyıl öncesindeki bir döneme ait koşulları ve tarihi olayları dikkate alarak bu gazetenin haberlerini, ilanları, karikatürleri ve diğer bölümlerini hazırlamaları gerekiyordu. Gazetenin hazırlık sürecinde öğrenciler, dört kişilik gruplar halinde beş hafta boyunca çalışarak gazeteyi tamamladılar. Şüphesiz ki öğrencilerin çok yoğun bir şekilde çalışmasını gerektiren proje, aynı zamanda aktif olmalarını ve yaratıcı olmalarını gerektiriyordu.

Yukarıdaki örneğe benzer olarak, başka bir Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen öğrencilerden Birinci Dünya Savaşı'nda yaşayan biri olarak günlük yazmalarını istiyor (Açıkalın, 2010). Yine aynı şekilde öğrencilerin bu ödevi hazırlaması için o dönemde yaşamış bir karakter oluşturmaları ve o dönemin gerçekleriyle örtüşecek şekilde bir günlük metni hazırlamaları gerekiyor. Bu durumda da öğrencilerin dönemin koşulları ve günlük karakterleri oluşturmak için bir araştırma yapmaları ve yaratıcılıklarını konuşturmaları gerekiyor.

Amerika Birleşik Devletleri'nden vereceğimiz bir diğer örnek de, "Şehir Planlama Projesi". Bu proje, Sosyal Bilgiler derslerinden olan 12. Sınıf Amerikan Devlet Yönetimi çerçevesinde bir grup projesi olarak gerçekleştirilmiştir (Açıkalın, 2010). Bu projede öğrenciler, üç-beş kişilik gruplara ayrılarak, kendi şehirlerini planladılar. Proje çerçevesinde öğrenciler oluşturdukları şehrin tarihi, fiziki, coğrafi yapısı, haritaları, yasaları, ekonomisi, okulları ve diğer resmi binaları konusunda bilgi vermek ve ilgili materyalleri hazırlamak durumundaydı. Son olarak öğrencilerin oluşturdukları şehri tanıtan 10 dakikalık bir video hazırlaması gerekiyordu. Bu projede de görüldüğü gibi öğrencilerin projenin her aşamasında aktif olarak çalışması bekleniyordu. Aynı zamanda bu proje sürecinde öğrenciler, tarih, coğrafya, ekonomi, harita, çizim, video kayıt gibi çok farklı alanlarda bilgi ve becerilerini geliştirecek uygulamaları başarıyla tamamlamış oldular.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Louisiana Eyaletinde 6. Sınıf öğrencilerinin yaptığı bir diğer çalışmada öğrenciler, yaşadıkları şehir olan New Orleans'ı tanıtan bir

kitap hazırlama projesini gerçekleştiriyorlar (Townsend, 2010). Kitap, her sene farklı bir tema üzerinden hazırlanıyor. Örneğin ilk tema, "şehrin kültürü". Sonraki tema ise "New Orleans Mahalleri" olarak belirlenmiş. Bu projede, öğrenciler gruplara ayrılıyor ve her grup New Orleans kitabının bir bölümünü hazırlıyor. Öğretmen, gruptaki öğrencilerin görevlerini, kendi istek ve yeteneklerini de dikkate alarak, yönetici, yazıcı, teknoloji koordinatörü, yaratıcı direktör ve görüşme koordinatörü olarak belirliyor. Böylece öğrencilerin rolleri ve görevleri daha net ve anlaşılır oluyor. Bu projenin, öğrencilerin araştırma ve röportaj yapmalarını gerektirdiğinden, yazı yazma, iletişim ve teknoloji kullanımı gibi becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Özetle söylemek gerekirse, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencileri gerçek yaşamla bütünleştiren ve aktif kılan etkinliklerle sıkça karşılaşıyoruz. Aşağıda yer alan, New Jersey eyaletinde bir okuldaki Sosyal Bilgiler dersliğinde çekilen fotoğraf 4; oturma düzeni, derslikteki materyaller ve öğrencilerin aktifliği ile Amerika Birleşik Devletleri için tipik bir Sosyal Bilgiler dersini gösterir nitelikte.

Fotoğraf 4: Amerika'dan bir Sosyal Bilgiler dersliği.

Japonya

Amerikan eğitim sisteminden oldukça etkilenen Japonya'da eğitim, altı yıl ilkokul, üç yıl ortaokul, üç yıl lise ve dört yıl üniversite olarak belirlenmiştir (Clark, 2005; Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology- Japan [MEXT]), n.d.). Sosyal Bilgiler dersi Japonya'da İkinci Dünya Savaşı sonrasında, milliyetçi eğitim karşısında bir yenileşme hareketi olarak programda yer almaya başlamıştır (Ikeno, 2012; Tunç- Şahin, 2011). Sosyal Bilgiler dersi, ilkokul 3.sınıftan başlayarak ortaokul 9.sınıfın

sonuna kadar okutulmaktadır (Dolan & Worden, 1994; Tunç- Şahin, 2011). Önceleri sosyal bilgiler dersleri içerik/ akademik ağırlıklı olarak okutulurken, son yıllarda vatandaşlık eğitimine de yoğunlaşan uygulamalı Sosyal Bilgiler eğitimi önem kazanmaya başlamıştır. Bu Sosyal Bilgiler eğitimi modeli, vatandaşlık eğitimi odaklı olmasının yanı sıra saygı, barışseverlik ve demokratik değerler, sosyal ve yasal kurallar ve etik gibi konularını içermekte ve sosyal karakter geliştirme ön planda yer almaktadır (Ikeno, 2012; Tunç- Şahin, 2011). Bu model tam anlamıyla Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'deki gibi bir kaynaştırma modelinden çok, yalnızca tarih ve coğrafya dersleri ile vatandaşlık bilgisi dersinin ilgili konuların tek bir derste bütünleştirilmesi şeklindedir.

Ancak yine de Japon okullarında öğrencilerin özellikle günlük hayatla iç içe olmasını sağlayan, onların çevreyi ve doğayı tanımalarına olanak tanıyan, yaşamla iç içe çok sayıda etkinlik ve uygulamalar görüyoruz. Aşağıda bu örneklerden birkaç tanesini sunuyoruz.

Fotoğraf 5, Nagano bölgesinde bulunan Shinmei İlköğretim Okulu'ndandır. Öğrencilerin okul bahçesinde keçi besledikleri görülmektedir. Burada öğrenmenin çok boyutluluğundan söz etmek mümkün. Şöyle ki: öğrenciler, Sosyal Bilgilerin yanı sıra keçinin bakımı için biyolojiyle ilgili bilgiler öğrenirler, uzmanlardan da bilgi ve beceriler edinirler. Örneğin, nasıl kulübe inşa edileceğini marangozdan, keçinin nasıl besleneceğini veterinerden, nasıl süt sağılacağını çiftçiden öğrenirler (Sano, 2014).

Fotoğraf 5: Shinmei İlköğretim Okulu bahçesi, keçi besleyen öğrenciler.

Fotoğraf 6'da, Tokushima bölgesinde bulunan Ichiba İlköğretim Okulu'ndan bir sınıf ortamı görülmektedir. Japonya'da okul ve sınıflar, müstahdemler veya hizmetliler yerine öğretmen ve öğrenciler tarafından temizlenmektedir. Böylece öğrenciler, temizlik bilinci ve sorumluluk kazanmaktadırlar. Fotoğrafta öğrenciler, öğle yemeği sonrasında öğretmenleriyle birlikte sınıflarını temizliyorlar. Bu da öğrencilerin okulu temiz tutmalarını ve sahiplenmelerini sağlamaktadır (Çetin, 2015; Sano, 2014).

Fotoğraf 6: Ichiba İlköğretim Okulu, sınıfı temizleyen öğrenciler.

Sonuç ve Değerlendirme

Okul, yaşama yakın, gerçeğe uygun olmalıdır. Ülkelerin geleceğinin yapıtaşları olan bireyler okulda, etkin ve etkili öğrenme yaşantıları aracılığıyla, yaşam gerçekliklerine ve deneyim dünyalarına uygun şekilde yetiştirilirlerse, geleceğin aktif birer vatandaşı olmalarının yolu açılabilir. Bireyi odak noktasına alan, yaşamın sosyal boyutundan izleri taşıyan sosyal bilimler temelli dersler, tam da bu amacı gerçekleştirmek, yaşam becerileri kazandırarak toplumsal ve gündelik yaşama ilişkin bilgi, beceri ve deneyimler edindirmek üzere müfredatta yer almaktadırlar. Sınıf içinde edinilen bilgilerin, gündelik yaşamla bağlantılı olması ve sınıf dışındaki durumların daha iyi anlaşılmasında yardımcı olmaları önem taşımaktadır (Öztürk ve Dilek, 2003). Bu bağlamda, yaşamın içinden etkinlikleri ön plana alan öğrenme yaşantıları yoluyla, bireylerin yaşamla birebir etkileşim kurmalarında bir köprü olma görevini yerine getirmelilerdir. Ülkemizde, genellikle özel okullarda derslerde etkinlik temelli uygulamaları görmek mümkündür ancak devlet okullarında öğretmen yetiştirme sisteminin yetersizliği, etkinlikler için okullardaki donanım ve altyapı olanaklarının elverişsizliği, materyallerin eksikliği, kalabalık sınıflar, zaman yetersizliği, materyallerin eksikliği, sınav sistemi, velilerin muhalefeti, öğrencilerin hevesli olmaması (Altınyelken, 2011; Dinç ve Doğan, 2010; Doğanay ve Sarı, 2008) gibi çeşitli sebeplerden dolayı bu konuda eksiklikler yaşanmaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesi ve derslerde, özellikle sosyal

bilimler temelli derslerde, etkinlik temelli uygulamalar eşliğinde gerçek yaşam içinde öğrenme durumları yaratılarak öğrencilerin sosyal yaşama aktif şekilde katılımlarının sağlanması, onların geleceğin aktif vatandaşları olmaları yolunda atılacak büyük ve önemli bir adımdır.

Bu çalışmada, dünyanın gelişmiş ülkelerinden olan Almanya, Amerika ve Japonya'da sosyal bilimler temelli derslerin ne gibi etkinliklerle daha 'canlı' ve hayatın içinde bir şekilde gerçekleştirildiği, uygulama örneklerinin fotoğrafları incelenerek açıklanmaya çalışılmıştır. Her üç ülkede de öğrencilerin aktif katılımlarıyla eğitimin hayatın içinde, yaşamla etkileşim halinde gerçekleştiği görülmektedir. Buna rağmen Almanya'da, Federal Eğitim Bakanı Johanna Wanka, okul müfredatında "Gündelik Yaşam Bilgisi" adıyla, günlük hayatın zorluklarına hazırlığı ve öğrencilere gittikçe daha da karmaşıklaşan gündelik yaşamda önemli olan uygulamalı bilgileri sunmayı ve onlara gündelik yaşam becerileri edindirmeyi amaçlayan ayrı bir dersin yer alması gerektiği fikrini kamuoyu gündemine getirmiştir (Bildungsministerin Wanka will neues Schulfach „Alltagswissen", 2015).

Aslında Almanya'da yapılmış olan bu öneri Türkiye için de değerlendirilmelidir. Çünkü ülkemizde özellikle şehirlerde yaşayan öğrencilerin, çevrelerindeki günlük yaşam aktivitelerini yeterince katılmadıklarını değerlendirmekteyiz. Tam da bu nedenden dolayı, gündelik yaşamla ilgili olan ev işleri, bahçe işleri ve hayvanlarla ilgilenmek gibi konuları içeren uygulamalı bir ders Türkiye'de çok yararlı olabilir. Bu tür uygulamalarla öğrencinin çalıştıkça bir takım becerilerinin gelişeceği, sorumluluk bilincinin, doğa ve hayvan sevgisinin artabileceği düşünülebilir.

Sonuç olarak, ülkemizde de ders içeriklerinin, ders kitaplarının ve öğrenme yaşantılarının bilgi temelinin yanında, tamamıyla yaşama aktif katılıma yönelik olması ve bu bağlamda derslerin yaşam deneyimi odaklı etkinliklerin uygulanmasıyla somut yaşantı ekseninde gerçekleştirilmesinin, hem bireylere yani geleceğimize hem de eğitim sistemimize büyük katkılar sağlayacağından bahsetmek mümkündür. Günlük yaşamlarında karşılarına çıkan ve onları etkileyen sosyal, toplumsal ve politik durumların farkına vararak, süreçleri anlama yetilerinin gelişerek sosyal katılım becerileri kazanmaları, bu şekilde sağlanabilir.

Kaynakça

AÇIKALIN, M. (2010). "*Exemplary social studies teachers use of computer supported instruction in the classroom.*", **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, 9 (4), ss. 1-17. http://www.tojet.net/articles/v9i4/947.pdf

AKTURAN, U. (2008). Doküman İncelemesi. T. Baş ve U. Akturan (Ed.). **Nitel Araştırma Yöntemleri** (ss.117-127), Ankara, Seçkin Yayıncılık.

ALTINYELKEN, K. H. (2011). "*Student- centred pedagogy in Turkey: conceptualisations, interpretations and practices.*", **Journal of Education Policy**, 26(2), ss. 137-160, doi: 10.1080/02680939.2010.504886

ANHÖRUNGSFASSUNG GESELLSCHAFTSWISSENSCHAFTEN JAHRGANGSSTUFE 5/6. (2014). http://bildungsserver.berlin-brandenburg.de/fileadmin/bbb/unterricht/rahmenlehrplaene_und_curriculare_materialien/Rahmenlehrplanprojekt/anhoerung/plan/Gesellschaftswissenschaften_Anhoerungsfassung_vom_28.11.2014.pdf.

AYDEMİR, H. (2012a). "*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Araç- Gereçleri Kullanım Düzeyleri*", **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 36 (1), ss. 163-183.

AYDEMİR, H. (2012b). "*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem, Teknik ve Stratejileri Kullanma Yeterlikleri*", **Hikmet Yurdu Dergisi**, 5 (9), ss. 81-100.

BILDUNGSMINISTERIN WANKA WILL NEUES SCHULFACH „ALLTAGSWISSEN. (2015, 7 Haziran). Frankfurter Allgemeine Politik. http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/lehrplan-bildungsministerin-wanka-will-neues-schulfach-alltagswissen-13633393.html

BOWEN, G. A. (2009). "*Document Analysis as a Qualitative Research Method*", **Qualitative Research Journal,** 9(2), ss. 27-40. http://dx.doi.org/10.3316/QRJ0902027

CLARK, N. (2005, May 1). Education in Japan. **World Education News & Reviews**, http://wenr.wes.org/2005/05/wenr-mayjune-2005-education-in-japan/.

ÇELİKKAYA, T. ve KUŞ, Z. (2009). "*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem ve Teknikler*", **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 22 (2), ss. 741-758.

ÇETİN, İ. (2015, 22 Haziran). Çocuklara Okul Temizletiyorlar. http://www.ogretmenplatformu.com/cocuklara-okul-temizletiyorlar/.

DEVECİ, H. (2005). "*Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımı*", **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, 4 (3), ss. 159-166. http://www.tojet.net/articles/v4i3/4321.pdf

DİNÇ, E. ve DOĞAN, Y. (2010). "İlköğretim İkinci *Kademe Sosyal Bilgiler* Öğretim *Programı ve Uygulanması Hakkında* Öğretmen *Görüşleri.",* **Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, 1(1), ss. 17-49. http://www.jsser.org/index.php/JSSER/article/viewFile/15/pdf

DOĞANAY, A. ve SARI, M. (2008). "*Öğretmen Gözüyle Yeni Sosyal Bilgiler Programı: Adana İlinde Bir Araştırma.",* İlköğretim Online, 7(2), ss. 468-484. http://ilkogretim-online.org.tr/vol7say2/v7s2m17.pdf

DOLAN, R. E.,& WORDEN, R. L. (1994). Japan: A Country Study. Washington: GPO for the Library of Congress, http://countrystudies.us/japan/78.htm

EICHENDORFFSCHULE WETZLAR. (2015). Lernt, zu einem Unrecht „Nein" zu sagen!

http://www.eichendorffschule-wetzlar.de/lib/exe/fetch.php?media=artikel_trude_simonsohn.pdf.

FREIE UND HANSESTADT HAMBURG BEHÖRDE FÜR SCHULE UND BERUFSBILDUNG. (2011). Rahmenvorgabe Lernen an außerschulisches Lernorten,http://www.hamburg.de/contentblob/2372674/data/ausserschulische-lernorte-sts.pdf

FÜHR, C. (1996). **Deutsches Bildungswesen seit 1945**, Bonn, Inter Nationes.

FLICK, U. (2009). **An Introduction to Qualitative Research,** Thousand Oaks, CA, Sage.

GESELLSCHAFT FÜR DIDAKTIK DES SACHUNTERRICHTS (Hrsg.). (2013). **Perspektivrahmen Sachunterricht**. Bad Heilbrunn, Klinkhardt.

GOETHE, J., W.v. (2002). **Goethe der ki…** G. Aytaç (Çev. ve Der.), İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

GRUNDSCHULE EPPENDORF. (2012-2013). http://www.ggs-eppendorf.bobi.net/_rubric/index.php?rubric=Schnappsch%FCsse+2b

GRUNDSCHULE RENKENBERGE- WIPPINGEN. (2014). Klasse 4 fährt zur EWE nach Haselünne 2014.

http://www.grundschule-wippingen.de/index.html

GÜVEN, S. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Eğitimi ve Vatandaşlık Eğitiminde Modeller, R. Turan, A.M. Sünbül, H. Akdağ. (Ed.). **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar- II** (ss. 35-59). Ankara, Pegem Akademi.

HÖPKEN, W. (2003). "*Tarih Eğitiminde Yeni Yönelimler*", **Toplumsal Tarih Dergisi**, 112, ss. 56-59.

IKENO, N. (2012). "*New theories and practice in social studies in japan: Is citizenship education the aim of social studies as a school subject?*", **Journal of Social Science Education**, 11(2), ss. 24-38. doi: 10.2390/jsse-v11-i2-1198

KABAPINAR, Y. (2003). Bir Öğretim Materyali Olarak Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Kitapları, C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.). **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (2. Baskı)** (ss. 317-343). Ankara, Pegem A Yayıncılık.

KABAPINAR, Y. (2012). **Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Genişletilmiş 3. Baskı),** Ankara, Pegem Akademi.

LANKSHEAR, C.,& KNOBEL, M. (2004). **A Handbook for Teacher Research: From Design to Implementation,** London: McCraw Hill.

LERNT, ZU EINEM UNRECHT NEIN ZU SAGEN!. (2015, 18 Şubat). http://www.holocaustliteratur.de/deutsch/Lernt2C_zu_einem_Unrecht_84Nein93_zu_sagen21/

LESCHINSKY, A.,& CORTINA, K. S. (2003). Zur sozialen Einbettung bildungspolitischer Trends in der Bundesrepublik, Cortina, K.S., Baumert, J., Leschinsky, A., Mayer, K., U., Trommer L. (Hg.), **Das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland** (ss. 20-52), Hamburg, Rowohlt Verlag.

MINISTRY OF EDUCATION, CULTURE, SPORTS, SCIENCE AND TECHNOLOGY- JAPAN [MEXT]. (n.d.). Education http://www.mext.go.jp/english/introduction/1303952.htm.

MINISTERIUM FÜR BILDUNG, BRANDENBURG, BERLIN, MECKLENBURG-VORPOMMERN [MfB]. (2004). Rahmenlehrplan Grundschule. (2004). Berlin: Ministerium für Bildung, Jugend und Sport des Landes Brandenburg, Senatsverwaltung für Bildung, Jugend und Sport Berlin. https://www.berlin.de/imperia/md/content/sen-bildung/schulorganisation/lehrplaene/gr_sach_1_4.pdf?start&ts=1429785405&file=gr_sach_1_4.pdf

NATIONAL COUNCIL FOR SOCIAL STUDIES [NCSS] (n.d.). About national council for the social studies. http://www.socialstudies.org/about

NATIONAL COUNCIL FOR SOCIAL STUDIES [NCSS] (2010). National curriculum standards for social studies: A framework for teaching learning and assessment. Washington DC: NCSS. http://www.socialstudies.org/standards

ÖZTÜRK, C. ve DİLEK, D. (2003). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları, C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (2. Baskı)** (ss. 47-83). Ankara, Pegem A Yayıncılık.

ÖZTÜRK, C. (2007). Küreselleşme ve Bilgi Çağında Sosyal Bilgiler Eğitimi, A. Oktay ve Ö. P. Unutkan (Ed.), İlköğretimde Alan Öğretimi (ss. 101-142). İstanbul, Morpa Yayınları.

ÖZTÜRK, C. (2009). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış, C. Öztürk, (Ed.), **Sosyal Bilgiler Öğretimi** (ss.1-32), Ankara, Pegem Akademi.

PATTON, M., Q. (2014). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. (M. Bütün, S. B. Demir, Çeviri Ed.) Ankara, Pegem Akademi.

SANO, R. (2014). "Elementary Schools, Japan (Different Prefectures)", Journal of Social Science Education, 13 (1), ss. 139-149. http://www.jsse.org/index.php/jsse/article/view/1324/1283

SCHAUB, H., & ZENKE, G.K. (2007). **Wörterbuch Pädagogik**, München, dtv.

TAŞKAYA, M. S. ve BAL, T. (2009). "*Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri*", **Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi**, 27, ss. 173-185.

TOWNSEND, E. (2010). "*Making local history matter*", **Principal Leadership,** 10(6), ss. 42-45, http://www.nassp.org/Content/158/PLFeb10_Townsend.pdf

TUNÇ- ŞAHİN, C. (2011). Japonya, C. Öztürk (Ed.), **Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları** (ss. 277-300), Ankara, Pegem Akademi.